

Правопис НЕ- з різними частинами мови

РАЗОМ:

1. Якщо слово без НЕ- не вживається: нездара, недопалок, недобиток, немовля, непохитно, небавом, невимовне, невгамовний.

2. Якщо можна замінити синонімом (СМИСЛОВИЙ ВІДТІНОК СТВЕРДЖЕННЯ)
Недрузи (вороги) оточили князя Ігоря. Купила недорого (дешеву) сукню. Він живе недалеко (близько).

Приклади заперечення (логічний наголос на частку НЕ підкреслює смислове значення заперечення):

Він мені не друг, ми працюємо разом.

Ця сукня не дорога, я не витратила зайвих грошей.

Він живе не далеко, ти зможеш дійти пішки.

Незмістові способи перевірки

Означення (предпозиція): невисока будівля, неважлива зустріч, недорогі речі.
Присудок (постпозиція): будівля не висока, зустріч не важлива, речі не дорогі.

ОКРЕМО:

1. Протиставлення: не високий, а низький; не глибокий, а мілкий; не цікава, але важлива.
2. Підсилювальні частки, займенники, прислівники: аж ніяк не високий; зовсім не страшний; нітрохи не важкий; ніскільки не важливий.

НЕ- з дієприкметниками

Непрочитана книга — книга не прочитана — зовсім не прочитана книга — не прочитана мною книга;

Незорана рілля — рілля не зорана — аж ніяк не зорана земля — восени не зорана земля.

НЕ- з дієприслівниками

ОКРЕМО: не прагнучи, не роблячи, не тямлячи.

НЕ- з дієсловом

РАЗОМ:

1. Якщо слово без НЕ- не вживається: ненавидіти, неволити, нехтувати, нетямитися, нетерпеливитися, незчутися.

РОЗРІЗНЯЄМО

У нього немає таланту. (Немає як безособове дієслово) — Він не має таланту. (Не має як особове дієслово)

Жінка нездужає (хворіє) третій тиждень. — Я не здужаю (не зможу) підняти цей камінь.

Сусідська жінка мене неславить (ганьбить), пліткарить про мене. — Ми не славимо (не прославляємо) князя Ігоря за похід.

Кожна мати непокоїться (турбується, хвилюється) про свою дитину. — Треба робити щеплення, щоб не покоїтися (не бути похованим) через ковід.

Правопис НЕДО-

Префікс НЕДО- : через старість бабуся недочуває (погано чує); люди через бідність недоїдали (погано харчувалися); меншої дочки генеральша недолюблювала (погано ставилась); мати малої дитини недосипає (погано спить).

РОБИТИ І НЕ ДОРОБИТИ (частка НЕ- і префікс ДО-):

Не дочитала книгу і заснула; не дослухала розмови і вийшла; не доробила вправу через брак часу.